

ARGUS

DE STEM VAN SPRAKELOZE WILDE DIEREN

Ex-jager Kuijpers vertelt waarom hij de jacht de rug heeft toegekeerd. Op pagina 16 leest u hier meer over.

Jagers doen hun uiterste best om de drijfjacht op wilde zwijnen opnieuw te legaliseren. Op pagina 6 en 7 leest u over het hoe en waarom.

Verder wordt in dit nummer onder meer aandacht besteed aan de herintroductie van vlinders, het Waegse Vogels Festival en de Waddenzee

INHOUD

- 4 *Harm Niesen: 'Schieten is veel leuker...'* Naar een verantwoord faunabeheer? Hoe dankzij de Flora- en faunawet de situatie met betrekking tot de jacht er voor sommige diersoorten alleen maar slechter op is geworden.
- 5 *Jan Bouterse: De achteruitgang van de raaf* Over de relatie tussen de jacht, het 'niet meer' bijvoeren van wilde zwijnen en de achteruitgang van de raaf.
- 6 *Rita Stockmann: Jagers drukken de terugkeer van de drijfjacht erdoor* Door moord en brand te schreeuwen over de hoge wilde zwijnenstand proberen jagers de politiek te bewegen tot herinvoering van de drijfjacht.
- 8 *Pauline de Jong: Zwarte kraai en kauw (niet) op de landelijke vrijstellingslijst* Brief aan de minister van LNV waarin De Faunabescherming uitlegt waarom de beschermde status van zwarte kraai en kauw niet moet worden opgeheven.
- 10 *Jan Bouterse: Vlinders* Deel twee over de herintroductie van diersoorten in Nederland. Over de oorzaken van de achteruitgang van vlinders en het (wisselende) succes van herintroducties.
- 16 *Marianne Thieme: 'Waar ben ik in 's hemelsnaam mee bezig?'* Interview met voormalig jager Sjaak Kuijpers, die openhartig vertelt over zijn verleden als jager, over hoe het er in de jagerswereld aan toe gaat en hoe het is om 'eruit' te stappen.
- 20 *Harm Niesen: Kievitseieren rapen* Voortgang rond het slegende conflict over het eierrapen in Friesland.
- 20 *Harm Niesen: Schietgraag Malta* Het ziet er niet naar uit dat het wanbeleid inzake de (vogel-)jacht op Malta na toetreding tot de EU snel zal veranderen.
- 21 **De buit van Vos(s)** Vaste rubriek.
- 22 *Harm Niesen: De dwergganzen van Anjum en van de Abtskolk* Naar aanleiding van het verschijnen van een boek over deze bedreigde dieren wordt een korte schets gegeven van heden, verleden en toekomst van de zeldzame dwergganzen in Europa en in het bijzonder in Nederland.
- 23 *Redactie: Dringend beroep op de Raad van State* Geen landelijke vrijstelling voor jacht op vossen. Naar aanleiding van het recentelijk schorsen van provinciale aanwijzingen voor het schieten van vossen doet De Faunabescherming een dringend beroep op de Raad van State de minister negatief te adviseren over zijn plan om de vos op de landelijke vrijstellingslijst te laten plaatsen.
- 24 *Pauline de Jong: Waddenzee eindelijk beschermd?* Oproep om op de door LNV georganiseerde inspraakbijeenkomsten de minister duidelijk te maken nu eens eindelijk haast te maken met het verbieden van de kokkelvisserij in de Waddenzee.

Onslag Door uitgebreide media aandacht te vragen voor de hoge wilde zwijnenstand op de Veluwe heeft de jagerswereld een offensief ingezet om de drijfjacht weer ingevoerd te krijgen. Op pagina 6 en 7 wordt ingegaan op de manier waarop de jagers denken die buit in de Tweede Kamer opnieuw binnen te kunnen halen (foto: Rob Busser).

COLOFON

ISSN 0166-5073

Argus is het kwartaalijdschrift van De Faunabescherming, Amsteldijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98. Argus wordt toegestuurd aan donateurs die minstens € 16,- per jaar betalen via Postbanknummer 116072 te Renkum. Sympathisanten betalen minstens € 5,- per jaar en ontvangen jaarlijks de Fauna-Nieuwsbrief. Indien u De Faunabescherming testamentair wenst te gedenken, wordt u verzocht contact op te nemen met de penningmeester.

Donateursadministratie

Postbus 150, 6870 AD Renkum, Postbanknummer 116072

Secretariaat

Mw. A. P. de Jong, Amsteldijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98, Telefax (020) 647 37 00, E-mail: faunabescherming@wxs.nl

Penningmeester

Mw. R. Boeve-Bant, Bergsepä 6, 1244 PS Ankeveen, Telefoon (0294) 25 13 19

Bestuur

I. v.d. Abeele, R. Boeve-Bant, M.C.J. Bouterse, R. Busser, G.A. Ellenbroek, A. Hidding, A.P. de Jong, N. Koffeman, H.H. Niesen, J. Poeder, R. Stockmann, S.H.D. Vass.

Adviseur

G. Udo

Redactie

Jan Bouterse, Gerard Ellenbroek, Pauline de Jong, Niko Koffeman, Harm Niesen, Norman van Swelm, Marianne Thieme.

Redactieadres

Gerard Ellenbroek, Ratelaar 47, 7322 GM Apeldoorn, Telefoon (055) 360 36 06, E-mail: ga.ellenbroek@chello.nl

Fotoredactie

Rob Busser, Berkelsingel 5, 7201 BK Zutphen, Telefoon (0575) 51 54 62, E-mail: studiorb@planet.nl

Website

www.faunabescherming.nl

Vormgeving

Rob Busser (studio RB), Zutphen

Druk

Tesink bv, Zutphen

Knipselkrant

Zes keer per jaar verschijnt de Fauna-Knipselkrant, een bloemlezing van de in de Nederlandse pers verschenen artikelen over jacht en faunabeleid. U kunt zich abonneren door overmaking van € 0,- per jaar op Postbanknummer 116072 ten name van donateursadministratie De Faunabescherming te Renkum, onder vermelding van 'Knipselkrant'. Voor de krant bestemde knipsels kunnen worden gestuurd naar: Fauna-Knipselarchief, Olieslagershorst 103, 7328 NM Apeldoorn.

Doelstelling

De Faunabescherming is een landelijke organisatie. Haar doel is een ethisch en wetenschappelijk verantwoord faunabeleid. De Faunabescherming tracht haar doel te bereiken door het bepleiten van verbetering in de wetgeving, het propageren van milieuvriendelijke beheersmaatregelen, het stimuleren van onderzoek en het bekend maken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en publiek.

'Schieten is veel leuker...'

Zijn we nu wel of niet wat op'geschoten' met die nieuwe Flora- en faunawet? Twijfel alom; zeker niet alleen bij Fauna-beschermers. Jagers en boeren klagen uiteraard als vanouds, alleen van de grote landelijke natuurbeschermings-organisaties wordt opmerkelijk weinig vernomen. Zijn ze zo blij met de wet of hebben ze gewoon geen zin om zich er druk over te maken? De terrein-beheerders onder hen zullen zich er toch wel mee moeten bemoeien. Ben zeer benieuwd hoe hun inbreng in de Faunabeheerplannen binnenkort tot uitdrukking wordt gebracht. Maar het gemak waarmee Vogelbescherming, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en de provincies akkoord zijn gegaan met de manier waarop minister Veerman schade van ganzen en smienten wil bestrijden, doet het ergste vrezen. Zonder noemenswaardige discussie en op gezag van welgeteld één bij Alterra om advies gevraagde gandezkundige, keren we terug naar het beleid van de jaren negentig. In totaal tachtigduizend hectare over het hele land verspreid wordt aangewezen als gedooggebied voor ganzen en smienten. Terwijl dat nu in feite het héle land is.... Van enkele miljoenen hectare terug naar tachtig-duizend, dat is nog eens bezuinigen. Wij hebben op niet mis te verstane wijze uitdrukking gegeven aan onze gevoelens hierover, maar waar blijft de rest van natuurbeschermend Nederland? Hoe de ganzen die postzegeltjes, zouden moeten vinden, vermeldt de historie niet. In Noord-Holland is bijvoorbeeld nog geen enkele hectare voorzien voor de tien-duizenden ganzen en smienten die er jaarlijks overwinteren. Maar de jagers mogen hun ganzenroer uit het vet halen. Want zoals iedereen weet, is verjagen naar de gedooggebieden alleen maar effectief als er doden vallen. Daarmee is de ganzen- en smientenjacht dus weer geopend. Ondanks de vrijwel kamerbreed gesteunde motie Swildens c.s., waarin was afgesproken dat er nooit meer op trekkende vogelsoorten zou worden geschoten. En van controle op wat de heren jagers uitvreten is geen sprake. De politie kan het niet en wil het niet, die heeft 'andere prioriteiten', de AID doet het niet en de provincies zouden het

misschien wel willen maar hebben geen mankracht en geen geld. Er blijft weinig over van de voorwaarden die de Flora- en faunawet stelt aan het schieten van beschermde diersoorten. Eventuele ernstige schade moet worden aangetoond door degenen die zo graag een ontheffing of vrij stelling willen. In geval van twijfel zou dat in het voordeel van de beschermde diersoort moeten zijn. Dat aantonen komt vaak neer op een hoop lawaai uit de ons maar al te goed bekende kringen. Maar goed, soms is er schade. Vervolgens moet worden aangetoond dat er voldoende alternatieven zijn uitgeprobeerd om de schade te beperken en dat deze niet hebben geholpen. Dat is soms veel en kostbaar werk en daar hebben onze vrienden meestal geen trek in. Schieten is veel leuker, maar dat mag alleen als laatste redmiddel én als aangetoond is dat het wel helpt. Gelukkig zijn veel rechters

het met ons eens dat we aan dat schieten vaak nog lang niet toe zijn. Zo is nu bij herhaling uitgesproken dat allerlei soorten gehouden pluimvee heel goed door hekken en andere afrasteringen tegen kraaiachtigen en vossen beschermd kunnen worden. Als de minister daar nou maar eens goed nota van zou willen nemen, in plaats van alleen zijn oor te luisteren te leggen bij kamerleden die geen benul hebben van de elementairste vormen van natuurbeheer. De kans daarop is nihil. Hij gaat onverdroten door met de voorbereidingen voor ingrijpende wijzigingen van de wet. Jagen - dat is dus het zonder enige geldige redenen schieten op wilde eenden, houtduiven, fazanten, konijnen en hazen - moet in beschermde natuurgebieden weer gewoon mogelijk worden. Alsof dat zonder ernstige gevolgen voor de fauna en normale rustzoekers zou kunnen. Vos, zwarte kraai en kauw worden weer

Vosje (foto: Geurt Besselink).

Geschoten zwarte kraai, misbruikt als afschrikking voor andere kraaien (foto: Jan van Dieren).

De achteruitgang van de raaf

vogelvrij verklaard, zonder bewijs van de vreselijke schade, die ze zouden veroorzaken en zonder bewijs dat de ongecoördineerde bestrijdingsacties ook maar enige zin hebben. Het verleden bewijst het tegendeel. Wij begrijpen deze minister niet. Waarom al dit gedoe, waarom niet gewoon terug naar de ouderwetse Jachtwet en Vogelwet. Toen mochten de ganzen in ieder geval maar tot 10 uur 's morgens geschoten worden en heette dat gewoon jagen. Zonder termen als 'beheer' en de misleidende autoriteit die de Faunabeheerplannen - als ze er tenminste ooit komen - zullen hebben. Als de boven aangehaalde organisaties daar net zo in opkomen voor de aan hen toevertrouwde gebieden en de daarin levende dieren, zijn we mooi in de aap gelogeerd.

Harm Niesen

Kauw (foto: Erik Jan Ouwerkerk).

In de Volkskrant van zaterdag 12 juli verscheen van de hand van Jeroen van Trommelen een stukje over de raaf, onder de titel *'Raaf mist de jacht, niet de jager'*. Deze titel houdt verband met de in het artikel vermelde constatering dat vanaf 1996 in de Kroondomeinen en in andere Veluwe natuurgebieden het kunstmatig bijvoeren van wilde zwijnen werd gestopt. Het aantal af te schieten dieren zou daarna drastisch zijn teruggelopen. Raven zouden daardoor veel minder kunnen profiteren van het 'weidse' (de ingewanden van de geschoten dieren, die bij schoonmaken ter plekke worden weggegooid). Ook zou er minder 'weidse' in de natuur worden achtergelaten om de verspreiding van besmettelijke ziekten tegen te gaan.

Wij zijn het met deze conclusie niet eens. Volgens ons is de ravenstand gedaald omdat de dieren niet meer kunnen snoepen van het voer (zoals eendagskuikens) dat tot in 1996 in diverse natuurgebieden voor de wilde zwijnen werd rondgestrooid. En stopzetting van het bijvoeren werd door ons juist toegejuicht! Overigens is het zo dat de constatering in de Volkskrant, namelijk dat er na 1996 veel minder wilde zwijnen zouden zijn geschoten, niet klopt met de waarnemingen van De Faunabescherming en evenmin met recente berichten in de pers dat er (weer) sprake zou zijn van (te) grote aantallen van deze dieren.

Een andere mogelijk oorzaak van de achteruitgang van de raaf zou de vhs-virusziekte bij konijnen kunnen zijn. De konijnenpopulaties zijn onder andere op de Veluwe zo sterk gedecimeerd, dat er voor de raaf niet veel meer te halen is. Maar hier is een tegenstrijdigheid: je zou verwachten dat de raaf naast jonge, juist zieke konijnen zou verschalken en die zouden er van tijd tot tijd in overvloed moeten zijn.

Echter de konijnenstand is recentelijk zo achteruitgegaan, dat ook zieke exemplaren weinig meer worden aangetroffen. Kortom, konijnen zijn voor de raaf op dit moment geen 'tafeltje-dek-je' en volgens het Volkskrant-artikel is het met de ravenstand in laatste jaren in Nederland slecht gesteld: het aantal broedparen is verminderd van tegen de honderdtwintig (in 1996) tot vijftien nu. De vogels broeden nog wel op de Veluwe, maar moeten steeds verder buiten hun gebied gaan om voedsel voor hun jongen te halen. Die zijn daardoor kwetsbaarder geworden voor roofvogels zoals de havik. Bij drie van de vier ravennesten op de Veluwe zouden in 2002 geen jongen zijn uitgevlogen!

De gegevens in de Volkskrant zijn voor een belangrijk deel afkomstig van Rob Vogel, medewerker van Sovon. Hij stelt dat een mogelijk herstel van de ravenstand zich vooral buiten de Veluwe zal voordoen. Alleen heeft de raaf daar meer te maken met jagers en die hebben een hekel aan alles wat eruit ziet als een kraai. Nesten worden met een schot hagel doorzeefd, broedbomen worden omgehakt en er wordt vergiftigd aas uitgelegd. Dat is uiteraard allemaal verboden, maar het gebeurt nog steeds. En dat zal, naar wij vrezen, ook wel blijven gebeuren zolang de jagers bezig blijven met hun verwerpelijke haatcampagnes tegen kraaien die ook (of juist) in het moderne Nederland een uiterst nuttige rol als afvalopruimer vervullen.

Jan Bouterse

Jagers drukken de de drijfjacht

De afgelopen weken stonden kranten er vol van: Er zouden op de Veluwe veel teveel wilde zwijnen rondlopen. Jagers en jacht-opzichters bestookten de media met alarmerende berichten over enorme aantallen zwijnen die allerlei schade zouden (gaan) aanrichten. Niet alleen de landbouw, maar vooral ook de natuur zou ernstig te lijden hebben onder de schade, die deze dieren aanrichten. 'De

biodiversiteit van onze bossen loopt gevaar' jammerde G.J. Spek, secretaris van de Wildbeheereenheid Veluwe, in De Telegraaf. Toch opmerkelijk, dat een jager zich druk maakt over biodiversiteit. Wat zou daar achter zitten? Rita Stockmann legt uit wat er aan de hand is.

De drijfjacht is een jaar geleden verboden, maar de drukjacht moet weer zo snel mogelijk worden ingevoerd, meent de Vereniging Wildbeheer Veluwe, die beweert dat er een enorme wilde zwijnenplaag zou zijn. De oorzaak zou liggen in de invoering van de Flora- en faunawet, waarin de drijfjacht op zwijnen is verboden en drukjacht alleen onder bijzondere omstandigheden kan worden toegestaan. Het is onbegrijpelijk, dat de media zich zo gemakkelijk voor het karretje van de jagers laten spannen en kritiekloos het 'zwijnenprobleem' aan de invoering van de wet wijten. De oorzaak van de overpopulatie zijn namelijk de jagers zelf. Zij creëren via het fokken van zwijnen bewust een probleem, zodat ze hun oude speeltje weer terug kunnen krijgen van de politiek.

Drijf- en drukjacht

Vorig jaar bleek de drijfjacht op wilde zwijnen niet langer te handhaven. De maatschappelijke weerzin was groot en onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek toonde aan dat deze methode geen enkele legitimatie kende. Bovendien besloot de koninklijke familie onder de grote maatschappelijke druk te stoppen met de drijfjacht. Dat ging niet zonder slag of stoot. Het Hof - en met haar het kabinet - hadden lang volgehouden dat er niets mis was met de drijfjacht en dat het gewoon zou doorgaan. Toen echter toch werd besloten tot afschaffing van de drijfjacht, zou het Hof in de Kroondomeinen overstappen op de drukjacht. De drukjacht is een jachtvorm die in Duitsland bedacht is om het hoofd te kunnen bieden aan de groeiende maatschappelijke kritiek op de drijfjacht. Onverwacht meldde echter de website www.koninklijkhuis.nl dat ook de drukjacht niet meer zou worden toegepast, omdat die methode niet effectief zou zijn. De staatssecretaris van LNV maakte prompt een draai van honderdtachtig graden. Nadat ze eerder steeds in antwoord op kamervragen liet weten niets te zien in een verbod op deze 'effectieve' manier van zwijnenjacht, besloot ze alsnog ook

terugkeer van erdoor

RITA STOCKMANN

deze vorm van jacht aan banden te leggen. De staatssecretaris liet weten de drukjacht in geval van calamiteiten wel wettelijk toe te willen staan.

De grote vraag is nu: Is er praktisch gezien eigenlijk wel verschil tussen drijf- en drukjacht? Het antwoord komt van grofwildonderzoeker dr. G. Groot Bruinderink van Alterra in het NRC Handelsblad van 20 februari jl. Is drijfjacht de meest effectieve methode? 'Nee', zegt Groot Bruinderink, *'het kan best zijn dat je in korte tijd grote aantallen dieren schiet, maar het is bijzonder inefficiënt als je al kijkt naar de verhoudingen tussen menskracht en resultaat. Voor een jager die op een hoge plaats bij een voerplaats zit, is elk schot een zwijn'*. Groot Bruinderink ziet niets in de drijfjacht: *'Je moet een meesterschutter zijn om een zwijn in volle ren over een bospad te raken, laat staan dodelijk. Dat is het grote bezwaar tegen de drijfjacht. De jagers nemen willens en wetens het risico een zwijn alleen maar aan te schieten en te verwonden'*. Volgens Alterra wordt negentig procent van het afschot 'gerealiseerd door de aanzitjacht. Drijfjacht is goed voor tien procent. Groot Bruinderink over het verschil tussen druk- en drijfjacht: *'Het enige verschil met de drijfjacht is dat de dieren minder hard worden opgedreven. Maar als het even niet lukt, is het vlees zwakker dan de geest: dan ga je over op drijfjacht. Het is een schimmig onderscheid'*.

Misleiding?

Het is opmerkelijk dat de staatssecretaris informatie naar de Kamer stuurde die haaks staat op de mening van deskundigen. Met welk doel maakt ze zich zo hard voor het overeind houden van het wrede gezelschapsspel dat ook de drukjacht is, terwijl druk- en drijfjachten eerder al verboden werden door grote terreinbeheerders als Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, de gemeenten Epe, Apeldoorn en Nunspeet? Waarom is voor negentig procent van de grote terreinbeheerders en voor onafhankelijke deskundigen de drukjacht geen alternatief en wilde de staatssecretaris dat koste wat het kost wel openhouden? Het antwoord kwam deze week van

de Vereniging Wildbeheer Veluwe, die in een noodkreet aan de pers sprak van een overschot van vijfduizend zwijnen en voorstelt de drukjacht weer in te voeren. Er zouden heel veel eikels en beukenootjes zijn gevallen en daardoor zou de stand zijn geëxplodeerd. Klinkklare onzin die de vereniging elk jaar vanaf 1975 rondstrooit en waarmee duidelijk wordt gemaakt dat jagen kennelijk geen effectieve vorm van populatiebeheer is.

Bijvoeren

De staatssecretaris stelde in het overleg met de Tweede Kamer dat wilde zwijnen drie keer per jaar kunnen werpen. Tien jongen in een worp. Onjuist, volgens deskundigen. Zonder fokvoer is de jaarlijkse aanwas hooguit vijftig procent. In het Kroondomein is er volgens onderzoek van Alterra natuurlijk voedsel voor maximaal driehonderd zwijnen. Daar komen in het voorjaar dus honderdvijftig biggetjes bij. Om het bemachtigen van wilde zwijnen door middel van druk/drijfjachten als recreatieve relatiejacht in herfst en winter voor een aantal kapitaalcrachtige gezelschappen - met veel vertegenwoordigers uit Hof en adel - terug te krijgen, wordt er alles aan gedaan om veel meer zwijnen te fokken. In 1998 waren er in Nederland slechts vierhonderdnegentig jagers die het voor drijf- en drukjachten verplichte zwart-wildbrevet behaalden. Voor deze kleine groep wordt dus alles gedaan om de fauna te vervalsen en de Kamer verkeerd voor te lichten. Voor hen wordt een vele malen hogere stand van wilde zwijnen gehandhaafd dan de natuurlijke draagkracht van het veld toelaat. Door fors te voeren met honderdduizenden kilo's maïs en varkensbrokjes wordt de aanwas van jonge dieren een veelvoud van wat deze onder natuurlijke omstandigheden zou zijn. Groot Bruinderink (l.c.): *'Over de hele Veluwe worden tonnen maïs uitgestort. Het gebeurt ook op de Kroondomeinen. De zwijnen krijgen krachtvoer. Het doel is te zorgen dat je elk jaar iets kunt wegschieten. Het is gewoon een vorm van extensieve varkenshouderij. Het gaat om het jachtplezier'*.

Onnodig lijden

Zowel bij drijf- als bij drukjacht hebben de schutters slechts enkele seconden om te schieten. Daarbij is selecteren op geslacht, leeftijd, conditie en direct dodelijk treffen onmogelijk. Nederlands enige (inmiddels overleden) grofwildbroodjager, KNJV-erelid A. van der Wal, gaf openlijk toe dat de drijfjacht een spel was, dat alleen draaide om spanning, geld en socializing. Volgens hem was de aanzitjacht tweemaal zo effectief als de drijfjacht. Van der Wal maakte er geen geheim van dat tijdens een drijfjacht negenendertig van elke vijftig schoten mis of half mis zijn.

Ook volgens Duits onderzoek is de aanzitjacht effectiever dan drukjacht, zowel wat betreft aantal manuren en het aantal gedode dieren als voor populatiebeheer. Bovendien veroorzaken drijf- en drukjacht veel meer onnodig lijden en verontrusting van alle dieren in het veld, hetgeen in de Flora- en faunawet expliciet verboden is.

Op herten en reeën is het al decennia lang niet toegestaan om ze in drijf- en drukjachten te bejagen. Waarom zou dat voor wilde zwijnen dan anders liggen? De politiek kan en mag zich niet laten ringeloren door een klein groepje kapitaalcrachtige grofwildjagers die het veranderde politieke klimaat aangrijpen om - na de vos - ook het wilde zwijn weer vogelvrij te laten verklaren. Er is maar één manier om te zorgen voor een natuurlijke zwijnenstand en dat is stoppen met bijvoeren en stoppen met de aanleg van wildakkers. Zodra de jagers hun speeltje terugkrijgen, is het hek opnieuw van de dam en wordt de klok opnieuw tientallen jaren teruggedraaid. Zover mag het niet komen!

Foto's: Rob Busser

Vlinders

JAN BOUTERSE

In het vorige nummer van Argus ging Jan Bouterse in op de geslaagde herintroductie van de raaf in Nederland.

In deze aflevering over herintroductieprogramma's behandelt hij een hele diergroep, namelijk de vlinders. Veel vlindersoorten zijn in de afgelopen decennia sterk in aantal achteruitgegaan of zelfs geheel verdwenen.

In sommige gevallen is de oorzaak

van de achteruitgang duidelijk aanwijsbaar, bijvoorbeeld als een soort een specieke

waardplant nodig heeft, die

is verdwenen. Herstel van

de natuurlijke vegetatie

kan dan ook een

succesvolle herintroductie

van een vlindersoort mogelijk

maken. De auteur gaat in op de

oorzaken van de achteruitgang van

vlinders en het succes of mislukken

van herintroductieprogramma's voor

verschillende soorten vlinders.

De achteruitgang van vlinders

In Argus wordt in het algemeen niet zo veel aandacht besteed aan vlinders, spinnen, kevertjes en andere ongewervelde dieren. Dat is min of meer historisch zo gegroeid, maar het betekent niet dat we aan deze soorten geen aandacht willen besteden. Dat is zeker zo in het licht van het feit dat juist bij deze diergroepen in Nederland (en ook daarbuiten) sprake is van een sterke achteruitgang in soorten. Zo staan er van de zeventig van de ooit in Nederland inheemse soorten dagvlinders zeventien op de Rode Lijst van verdwenen soorten. Dertig andere vlindersoorten worden als bedreigd vermeld. Slechts drieëntwintig soorten zijn thans niet bedreigd. Van de circa honderdzestig soorten overdag actieve nachtvlinders is driekwart in aantal zeer sterk afgenomen. Van de nachtactieve nachtvlinders (circa tweeduizend soorten) weet niemand hoe de aantalsschommelingen zijn. Wat zijn nu de oorzaken van de achteruitgang? Volgens informatie van de Vlinderstichting kan bij vlinders niet worden gesproken van een aantoonbare achteruitgang van populaties door het wegvangen van de dieren door verzamelaars. Verder zijn slechts enkele soorten, de koolwitjes, schadelijk voor de land- en tuinbouw en als zodanig doelwit van bestrijding. Maar juist deze soorten behoren tot de niet zeldzame.

De achteruitgang van de vlinders in Nederland moet in de eerste plaats

worden gezocht in het verlies, de versnippering, de aantasting of verkeerd beheer van de voor deze dieren meest geschikte biotopen zoals bloemrijke weilanden, slootkanten, wegbermen, bosranden en andere min of meer natuurlijke vegetaties. Vooral die soorten zijn kwetsbaar die een sterk gespecialiseerde levenswijze hebben (zoals pimpernelblauwtjes) en/of een beperkt vliegbereik. Dit laatste gegeven maakt het ook minder waarschijnlijk dat sommige uitgestorven soorten op eigen kracht Nederland weer bereiken. Het voorkomen van vlinders is al met al een indicatie voor de kwaliteit (afwisseling en oorspronkelijkheid) van het landschap.

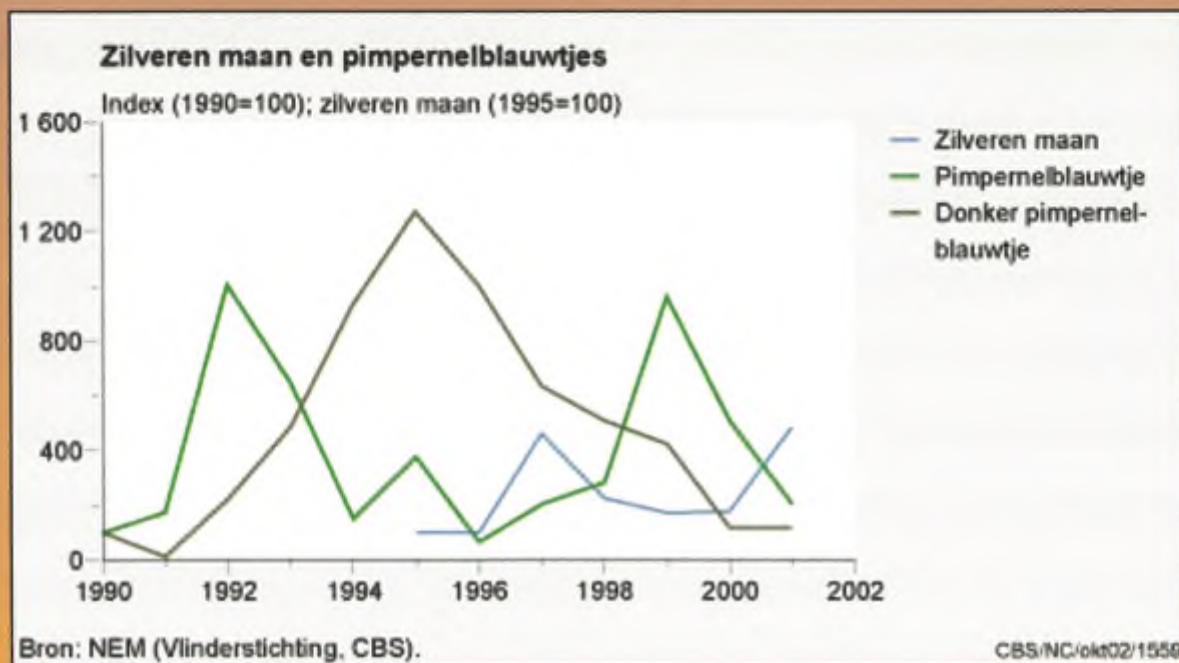
Beschermingsplan

In 1989 heeft het ministerie van Landbouw en Visserij (nog zonder Natuurbeheer in de naam) een Beschermingsplan dagvlinders opgesteld, dat als inspiratiebron heeft gediend voor een tweetal herintroductieprogramma's. Het eerste betreft dat van het pimpernelblauwtje (*Maculinea teleius*) en het donker pimpernelblauwtje (*Maculinea nausithous*) in het natuurgebied De Moerputten bij Den Bosch. Hier groeit in vochtige schraallanden opvallend veel grote pimpernel (*Sanguisorba officinalis*), waar de twee vlindersoorten, die beide in Nederland rond 1970 uitgestorven waren, hun eitjes op afzetten. De jonge rupsen leven eerst van de bloembodem en de vruchtbeginselen van deze waardplant en laten zich na drie of vier weken op de grond vallen. Dan gebeurt er iets bijzonders.

Aangelokt door een suikerhoudende afscheiding van de dieren, worden de rupsen door de werksters van een bepaalde knoopmierensoort mee naar hun nest genomen. Bij het pimpernelblauwtje gaat het om de mierensoort *Myrmica scabrinodus* en bij het donker pimpernelblauwtje om *Myrmica rubra*. In de nesten van de mieren voeden de rupsen zich met mierenlarven, om er vervolgens te overwinteren. In juni verpoppen de larven zich in één van de hogere kamers van het mierennest, dat in juli/augustus wordt verlaten. Deze gecompliceerde levenswijze maakt dat de vlinders kwetsbaar zijn: zowel de waardplanten als de genoemde mieren moeten in het gebied in voldoende aantallen en in goede conditie aanwezig zijn opdat de vlinders kunnen overleven.

Wisselend succes

In 1990 zijn beide soorten pimpernelblauwtjes in De Moerputten uitgezet, waarbij de hoop bestond dat de vlinders zich - via de daar aanwezige bloemrijke wegbermen - zouden kunnen uitbreiden naar nabijgelegen natuurgebieden. De resultaten van de herintroductie waren wisselend. Het pimpernelblauwtje heeft het in de eerste jaren heel goed gedaan. De zesentachtig uitgezette exemplaren in 1990 groeiden uit tot een populatie van ruim achthonderd vlinders in 1992 en 1993. De vlinders bleven echter grotendeels binnen de grenzen van het reservaat. Buiten dat gebied werden maar weinig exemplaren geteld. In 1996 werden bij de inventarisatie zo'n

Verticaal zijn niet de absolute, maar relatieve aantallen van de vlindersoorten aangegeven. Voor beide soorten pimpernelblauwtjes zijn de aantallen van 1990 op 100% gesteld; voor de zilveren maan de aantallen van 1995.

tweehonderdvijftig pimpernelblauwtjes geteld, nog steeds in één populatie.

In 1999 was er opnieuw sprake van een goed jaar. Daarna trad er weer een sterke afname op: van (ongeveer) honderdveertig naar slechts veertig exemplaren nu.

Bij het donker pimpernelblauwtje verliep de verspreiding ander. Deze soort heeft de plaats van de herintroductie verlaten en heeft zich gevestigd in een drietal wegbermen in de buurt. Waarschijnlijk heeft dat te maken met het feit dat de ruwknoopmier (*Myrmica rubra*) een meer warmteminnende soort is dan de *Myrmica scabrinodus* en in vochtige weilanden minder voorkomt. Nadat in 1990 zeventig exemplaren van het donker pimpernelblauwtjes waren uitgezet, werden er in 1991 maar enkele teruggevonden. Desondanks nam het aantal in de volgende jaren toe tot een (geschat) maximum van driehonderd. Vanaf 1996 trad er weer een sterke afname op van ongeveer tweehonderdvijftig tot nauwelijks twintig exemplaren op dit moment. Voor beide soorten pimpernelblauwtjes ziet het er dus absoluut niet goed uit!

Convenant

Voor het beheer van de terreinen en wegbermen waar de vlinders en de knoopmieren voorkomen, is een beheersconvenant afgesloten met Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, het Waterschap en met de gemeenten waarin de terreinen liggen. Het doel van dit convenant is dat de waardplant (de pimpernel) zich kan uitbreiden en dat de mierenkolonies zich makkelijker kunnen vestigen. In grote lijnen betekent dat de omvorming van een intensief agrarisch gebied naar een (half)-natuurlijk beheerd landschap. Het is echter wel nodig dat voortdurend gecontroleerd wordt wat er in het gebied gebeurt. In het afgelopen jaar bleek een hoop zand te zijn gestort in een van de bermen waar een populatie van het donker pimpernelblauwtje zat. De betrokken instantie, de gemeente Vught, heeft - voor veel geld - al het zand weer moeten verwijderen: Het zal echter nog wel enkele jaren duren voordat de vegetatie zich weer heeft hersteld. Op een andere plek in de omgeving waren enkele sloten zo rigoureuus geschoond, dat de oevervegetatie volledig was vernield. Ook hierbij was het beheersconvenant geschonden.

Huidige situatie

In de uitzending van Vara's Vroege Vogels van 20 juli 2003 - die nog via Internet te beluisteren is - werd door José Voerman (boswachter van het Staatsbosbeheer) en Saskia Jansen (medewerkster van de Vlinderstichting) gemeld dat het niet zo best gaat met beide soorten pimpernelblauwtjes. Er zijn nog maar net genoeg exemplaren over voor een levensvatbare populatie. Waarschijnlijk als gevolg van verdroging zijn de waardplanten binnen het gebied de Moerputten minder goed ontwikkeld. Voor vlinders en rupsen zijn ze daardoor minder geschikt. Deze mededeling is echter in strijd met de constatering in het monitoringsrapport van de Vlinderstichting uit 2001. Hierin staat vermeld dat de halvering van de populatie van pimpernelblauwtjes in 2001 naar ongeveer tweehonderd exemplaren juist zou zijn veroorzaakt door een hoge grondwaterstand in het jaar 2000, toen er nog zo'n vierhonderd vlinders werden geteld. Daarbij vermeldt het rapport dat de aantallen pimpernel-

blauwtjes in 2001 zelfs nog meevielen, mogelijk omdat de rupsen en poppen van deze soort in de mierennesten relatief droog konden overwinteren. Anno 2003 hopen de beheerders door te plagen en door andere kleinschalige beheersmaatregelen toe te passen de kwaliteit van het leefgebied van de pimpernelblauwtjes te verbeteren. Verder is het belangrijk om te weten dat alleen 'vernating' van het natuurgebied onvoldoende soelaas biedt, omdat de mieren daar last van kunnen hebben. Hoogteverschillen binnen het terrein, ook al zijn deze maar gering, zijn dus gewenst.

Zilveren maan

Het andere herintroductieproject heeft betrekking op de zilveren maan (*Clossiana selene*), een soort uit de groep parelmoervlinders, die in Nederland in twee generaties per jaar vliegt, namelijk half mei/juni en half juli/augustus. De vlinders leggen hun eitjes op het moerasviooltje (*Viola palustris*) en andere wilde viooltjes. De rups van de zilveren maan

heeft meer dan één plant nodig om te kunnen volgroeien en is in staat om binnen een straal van één meter een nieuwe voedselplant op te sporen. Groeien er minder van deze waardplanten, dan heeft de rups een vergrote kans om te verhongeren of gepakt te worden door een predator. Na circa vier weken verpoppen de rupsen en twee weken later komen ze als vlinder te voorschijn. De rupsen van de tweede generatie overwinteren in het veenmos en verpoppen pas in het volgende voorjaar. De zilveren maan kwam vroeger vrij algemeen in Nederland voor, tegenwoordig wordt de soort nog gevonden in Noordwest-Overijssel en - in kleinere populaties in natuureservaten - verspreid in Friesland, Drenthe, het Utrechts-Hollandse veenweidegebied en in de buurt van Nijmegen. De herintroductie van de zilveren maan vond plaats in 1993 in het schraallandgebied van De Meije, ten oosten van de Nieuwkoopse plassen. Dit gebied is in de afgelopen jaren sterk onderhanden

genomen om de natuurwetenschappelijke waarden ervan te vergroten. Zo is de waterkwaliteit aanzienlijk verbeterd en zijn delen afgeplagd, wat juist voor het moerasviooltje heel gunstig heeft uitgepakt. Daarmee was aan een belangrijke voorwaarde voor de herintroductie van de zilveren maan voldaan. In twee fasen zijn in totaal negenenzeventig vlinders uitgezet. In de eerste jaren is de populatie flink gestegen, waarna de aantallen - net als in niet-uitgezette populaties - meer gingen fluctueren. In 2001 zijn twintig exemplaren van de zilveren maan uitgezet in het natuurgebied Ilperveld. Gegevens over de resultaten van deze herintroductie zijn nog niet beschikbaar.

Bosparelmoevlinder

Een derde recente herintroductie vond plaats in 1995. Hier ging het om de bosparelmoevlinder (*Mellicta athalia*) bij Schipborg in Drenthe. Deze herintroductie is geheel mislukt. Waarschijnlijk was de uitgezette populatie te

Donker Pimpernelblauwtje
(foto: A.H. Baas - Vlinderstichting)

Zilveren maan (foto: Pieter Eibers)

Zilveren maan (foto: A.H. Baas - Vlinderstichting)

klein om levensvatbaar te zijn of kon er geen uitwisseling met andere populaties in de omgeving plaatsvinden. Deze soort, waarvan de rupsen vooral foerageren op hengel (*Melampyrum pratense*), komt in Nederland alleen nog maar op de Veluwe voor.

Discussie

De herintroducties van de hierboven genoemde vlindersoorten zijn geen onverdeeld succes gebleken. Het blijkt moeilijk te zijn om gebieden te vinden die in alle opzichten voldoen aan de ecologische eisen van de vlinders, eisen die ook voor verwante soorten (zoals het pimpernelblauwtje en het donker pimpernelblauwtje) al verschillend kunnen zijn. Als proef zijn de herintroducties zeker leerzaam te noemen. Zo is gebleken dat het - ondanks goedbedoelde convenanten - in de praktijk moeilijk is om verschillende organisaties goed te laten samenwerken (zie de situatie bij de Moerputten). Wellicht hebben de herintroducties enig licht geworpen op

de vraag hoeveel vlinders er van een soort moeten worden uitgezet om succesvol te zijn. Over deze zeker niet onbelangrijke kwestie is nauwelijks enige informatie in de publiciteit gekomen. Een andere kwestie, die speelt bij alle herintroductieprogramma's, is die van de herkomst van de uit te zetten dieren. Beide soorten pimpernelblauwtjes werden uit Polen gehaald en, naar ik aanneem, uit populaties die wel een stootje konden hebben. Maar ook hierover kon ik geen informatie van enig belang vinden. Datzelfde geldt voor het probleem van de verschillen en overeenkomsten in klimaat tussen de gebieden van herkomst en uitzetting. Zijn de Poolse vlinders wel voldoende in staat om de vochtige en minder strenge Nederlandse winters te overleven?

Herintroductieprogramma's hebben alleen zin wanneer de uitgezette dieren op eigen kracht en zonder dure of ingewikkelde ingrepen in hun biotopen kunnen overleven. Ook moeten er

selectief vochtbeheer of maairegime bepaalde planten te bevoordelen. Gaat dat wellicht niet ten koste van andere planten en diersoorten, waarvan wij de ecologie nog niet zo goed kennen?

Met de zilveren maan bij De Meije schijnt het redelijk goed te gaan. Het is echter nog te kort dag is om te zeggen of de uitgezette populaties ook op de lange termijn levensvatbaar zijn. De beide soorten pimpernelblauwtjes bij De Moerputten hebben het om verschillende, onduidelijke redenen moeilijk. Er is echter onlangs door de provincie Noord-Brabant besloten tot uitbreiding van het gebied De Moerputten, wat wellicht voor beide vlindersoorten gunstig is.

De Vlinderstichting kon vooralsnog niet aangeven of zij of één van de met haar samenwerkende organisaties in de nabije toekomst nieuwe herintroductieprogramma's gaat opstarten. Door de warme maanden juli en augustus van dit jaar, was er sprake van een uitstekende vlinderzomer. Niet alleen zag ik overal algemene soorten zoals de distelvlinder in grote aantallen, maar er waren ook berichten over meer zeldzame soorten die vanuit het zuiden lijken op op te rukken. Zo werd de Koninginnenpage op verschillende plaatsen waargenomen. Deze vlinder, die in Nederland normaliter alleen in Zuid-Limburg wordt gezien, bleek tot aan Delfzijl te zijn opgerukt. Wellicht dat een verdere opmars van nog meer soorten het nadenken over nieuwe herintroducties minder relevant maakt. Aan de andere kant moeten we wel bedenken dat veranderingen in het klimaat en de daarmee samenhangende oprukkende vlinders geen echte compensatie zijn voor het verloren gaan van bijzondere planten en vegetaties en van de daarbij horende diersoorten. Populaties van vlinders die zijn gespecialiseerd op bepaalde, in Nederland niet algemeen voorkomende planten en vlinders die een beperkt vluchtbereik hebben, zijn kwetsbaar en hebben bij voorrang gerichte bescherming nodig.

Informatie

Het blijkt niet zo eenvoudig te zijn informatie te vinden over de herintroductieprojecten van de vlinders. Op de website van de Vlinderstichting, www.vlinderstichting.nl, en in hun recente jaarverslag wordt met geen woord over deze projecten gerept. In het Monitoring-rapport Pimpernelblauwtjes bij Den

Bosch 2001 (ook bekend onder de naam Pimpernelblauwtjes langs de afgrond, rapportnummer VS 2002.41 van de Vlinderstichting) staat de voornaamste literatuur over het project vermeld, waaronder enkele artikelen en rapporten van I. Wynhoff. Het meest recente is: *Wynhoff, I., J.G.B. Oostermeijer, CA.M. van Swaay, J.G. van der Made & H.H.T. Prins (2000): 'Herintroductie in de praktijk: het pimpernelblauwtje (Maculinea teleius) en het donkerpimpernelblauwtje (M. nausithous)', in Entomologische Berichten (Amsterdam) 60(6): pagina 107-117.* Beknopte informatie over vlinderprojecten is te vinden op: www.rivm.nl/milieuenatuurcompendium.

Hieronder is meer algemene informatie over vlinders te vinden op het 'vlindernet', te bereiken via de website van de Vlinderstichting

De Vlinderstichting

De Vlinderstichting zet zich in voor het behoud en herstel in Nederland en Europa van twee bedreigde diersoorten: vlinders en libellen. Dat gebeurt door het doen van onderzoek en het verstrekken van adviezen over vlinder- en libellenvriendelijke maatregelen, bijvoorbeeld aan beheerders van natuurterreinen, aan provincies en gemeenten. Daarnaast wordt via communicatie en educatie gewerkt aan versterking van het maatschappelijk draagvlak. De Vlinderstichting is ook geïnteresseerd in al uw vlinderwaarnemingen. De gegevens die we verzamelen worden gebruikt om de soorten te beschermen.

De Vlinderstichting wordt bijgestaan door ruim 1500 vrijwilligers en 5400 donateurs. Ook u kunt De Vlinderstichting steunen door donateur te worden. U ontvangt dan vier maal per jaar het tijdschrift Vlinders. Wilt u meer weten of donateur worden? Kijk dan op www.vlinderstichting.nl of bel (0317) 46 73 46.

mogelijkheden zijn dat de soorten zich uitbreiden naar omringende terreinen. De vraag is of dat laatste bij de pimpernelblauwtjes van de Moerputten in voldoende mate het geval is. Buiten de terreinen van natuurbeschermingsorganisaties komt de grote pimpernel niet algemeen voor. Wanneer een Rode Lijst-soort zich dan wel, al of niet permanent, op een andere plek vestigt, heb je al gauw de poppen aan het dansen. Zo bleek een pimpernelblauwtje te zijn gesignaleerd in de gemeente Heusden bij een kruispunt dat vanwege enkele dodelijke ongelukken, die er hadden plaatsgevonden, op de nominatie stond te worden gereconstrueerd. Enkele plaatselijke en regionale politici hebben van deze kwestie gebruik gemaakt om zich daadkrachtig te kunnen profileren (met uitspraken als 'duurzaamheid kan niet alleen verengd worden tot milieu'). In aansluiting hierop is er het probleem dat ten behoeve van één of twee soorten in een gebied teveel 'getuiniert' gaat worden, bijvoorbeeld om door een

Sjaak Kuijpers, ex-jager: 'Waar ben in 's hemelsnaam

De Faunabescherming had in september een interview met de heer Sjaak Kuijpers (53), tot voor kort fervent jager in het gebied Vlierden/Deurne. Hij was bestuurslid van Kring Eindhoven van de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging (KNJV), voorzitter van jachtplatform Deurne dat verantwoordelijk is voor 'het beheer' van dieren in het achtduizend hectare groot gebied tussen Deurne en de Peel. Daarnaast heeft hij zich ingezet als PR-man.

Waarom bent u gaan jagen? En waarom bent u gestopt?

Ik houd veel van de natuur, maak me zorgen om het verdwijnen ervan in Nederland en heb er veel voor over om de natuur de vrijheid te geven om zich te handhaven en te ontwikkelen. Ik hield echter veel van jagen en was oprecht in de veronderstelling dat het geweer een gerechtvaardigd en effectief natuurbeheersingsmiddel was. Althans, dat maakte ik mezelf wijs. Maar eigenlijk was ik net als alle andere jagers, gewoon verslaafd aan de kick die het geeft om een dier te bejagen en dood te schieten. Van kinds af aan schoot ik met een luchtbuik en was erg blij toen er jachtclubs kwamen. Ik werd een zeer fanatiek jager. Ik ging soms wel drie keer per week op jacht, kreeg veel uitnodigingen. Ik heb geen idee hoeveel dieren ik heb gedood maar het was geen uitzondering om op één jachtdag een paar honderd (uitgezette) fazanten te schieten. Tijdens de

jacht ging er bij mij een knop om, dan dacht ik niet meer na. Tot ik op een gegeven moment met mijn medejagers onenigheid kreeg omdat zij persé wilden schieten terwijl er niets te schieten was (de wildstand was en is nog dramatisch onder niveau). Ik werd gedwongen mee te werken aan het uitzetten van fazanten. Ik weigerde dit en maakte dit openbaar. De 'Wildbeheereenheid' (WBE) wilde mij niet meer, omdat ik te natuurgericht bezig was. Toen dacht ik: *Waar ben ik, waar zijn we, in 's hemelsnaam mee bezig? Ik wil toch ervoor zorgen dat de natuur kan floreren? Ik wil het toch niet louter uitmoorden?* Het morele besef dat je niet doodt voor de lol, werd opeens zeer helder en ik ben toen ook van de ene op de andere dag met jagen gestopt.

Hoe zit de jagerswereld in elkaar. Hoe word je één van hen?

Om te jagen heb je een Jachtakte nodig. Die verkrijgt je als je een Jachtdiploma hebt behaald. De cursus en het examen worden verzorgd door de nauw aan de KNJV gelieerde Stichting Jachtopleidingen Nederland (SJV). Deze cursus vond ik een echte hersenspoeling: bij iedere cursus worden de oerjachtinstincten tot leven gewekt en de adrenalinekick wordt door de KNJV-leden genoemd en opgehemeld. Het wild is er om geschoten te worden: iedereen komt dan ook massaal naar het praktische gedeelte van de cursus dat gericht is op oefenen in schieten. Het hebben van een geweer geeft je een ongekend machtsgevoel en dat is lekker. De theoriedagen over het bejaagbaar wild, veiligheid, ecologie en dergelijke worden matig bezocht. Je leerde de examenvragen uit je hoofd en dat kon makkelijk want zestig tot tachtig procent van de examenvragen was elk jaar hetzelfde. Je kon zelfs examenvragen kopen. De SJV/PBNA deed destijds geen moeite om elk jaar met nieuwe examenvragen te komen. Om populair te zijn als jager dien je veel hectares pachtgrond in te brengen in de 'WBE', veel wild te laten schieten in je beheers-

Geschoten fazantenhaan (foto: Rob Busser).

ik mee bezig?'

gebieden en veel uitnodigingen voor een jachtdag te versturen. Daarnaast is het een bepaald soort air dat je moet hebben om getapt te zijn: een grote auto doet het ook altijd goed. Er is sprake van een soort ballotage voordat je 'één van ons' bent: meestal kent men je al een tijdje omdat je bijvoorbeeld in je dorp of stad op andere sociale fronten al zeer actief bent: ikzelf heb veel sociale contacten door mijn beroep als onderwijzer en als amateur muzikant in Deurne. Ik hoefde geen moeite te doen om toegelaten te worden. Je wilt als jager ook zoveel mogelijk zieltjes winnen. Ik weet nog wel dat ik als onderwijzer op een gegeven moment jachtlessen op school ging geven. Vond ik heel normaal. Achteraf belachelijk natuurlijk.

Is jacht vooral een vorm van socializing of vooral een vorm van vrijwillig faunabeheer?

De jacht heeft niets maar dan ook niets met faunabeheer te maken. Het is een verslaving. Het geeft gezelligheid en verwantschap, meer niet. Als ik met een aantal jagers op jacht ging en er was niets te schieten dan baalde men erg. Je kreeg je gewenste shot adrenaline die dag niet. Als je een succesvolle dag had gehad, was je opgetogen, ging je een stevig borreltje drinken en had je daarna het jachtdiner. Tijdens zo'n diner wordt er veel gespecht en wordt het Halalie gezongen. Daarnaast wordt de jachtkoning van die dag (degene die het meest geschoten had) bekend gemaakt. Een echte held was je als je een houtsnip had geschoten. Die kreeg je tijdens het diner op een dennentakje aangeboden. Jagers noemen dat beeld 'De Dame met het Lange Gezicht'. De Jachtkoning houdt

Een echte held was je als je een houtsnip had geschoten. Die kreeg je tijdens het diner op een dennentakje aangeboden. Jagers noemen dat beeld 'De Dame met het Lange Gezicht' (foto: Arnoud 8. van den Berg).

De dieren worden als jachttrofee mee naar huis genomen. Een stukje wild wordt opgegeten en de rest wordt door de jachtheer of de combinatie verkocht aan de poelier (foto: Geurt Besselink).

traditioneel een speech, een anekdote van de dag: dat kan zijn een gigantische misser van die dag of bijvoorbeeld hoe hij/zij een 'inkomende fazant op topsnelheid' op grote hoogte raak heeft kunnen schieten. Dat is een mooi verhaal, want iedereen weet wat voor een spectaculair gezicht dat is: zo'n dier tuimelt dan wel zes keer flink om. Het is een kunst om een vluchtend dier te raken. Het risico is groot dat je een dier in de achterflank raakt en het vervolgens niet meer terug vindt. Ik ben tijdens mijn 'jagersleven' vaak de volgende dag op zoek gegaan naar de 'ziekgeschoten' fazant of een ander gewond dier. Je wist dat het dier loodvergiftiging kreeg en stierf van de honger. Soms kwam ik veertien dagen na één van mijn jachtpartijen een aangeschoten haas tegen met een finaal kapotgeschoten poot. Daar kon ik heel slecht tegen. Ach, jacht is een doel op zich. Niet voor niets zijn jachtreizen naar bijvoorbeeld Polen zeer populair: over enkele jaren heeft Polen ook geen wild meer. Op één dag worden dan veertig tot vijftig herten en wilde zwijnen geschoten.

Wat gebeurt er met de jachtbuit?

De dieren worden als jachttrofee mee naar huis genomen. Een stukje wild wordt opgegeten en de rest wordt door de jachtheer of de combinatie verkocht aan de poelier. Van het verkochte wild worden weer nieuwe fazanten aangekocht en uitgezet. En laten de jagers u niets wijs maken over zogenaamd scharrelvlees: de fazanten zijn gewoon gefokt in een ren en gaan hun dood tegemoet zodra zij worden uitgezet. Ik ken ook jachtheren die wilde zwijnen fokken om ze uit te zetten.

Worden er nog steeds fazanten

uitgezet ondanks dat dat bij wet verboden is?

Absoluut! Een tijd geleden zei De heer Alfrink (secretaris KNJV) op een, notabene, openbare vergadering in Gilze-Rijen: *We weten allemaal dat we het doen, maar ik moet in Den Haag iets heel anders vertellen*. Met 'het' bedoelde hij het op grote schaal uitzetten van fazanten. De fazanterieën floreren door deze praktijken. De overheid kan niets tegen die fazanterieën doen omdat het niet verboden is om fazanten te fokken. Met busjes en kleine vrachtwagens worden ze echter vervoerd, zo de jachtvelden in. Ik ken terreinen waar in een jachtseizoen voor tienduizenden guldens aan fazanten werd en wordt uitgezet.

Welke andere illegale praktijken heeft u meegemaakt of weet u dat die nog steeds plaatsvinden?

Kijk, het tableau waarop je schiet moet zo groot mogelijk zijn. Men heeft niets liever dan een zo hoog mogelijke score van de zes bejaagbare soorten. Directe concurrenten als de vos, bunzings, hermelijnen en roofvogels moeten worden gedecimeerd, want zij bedreigen het bejaagbaar wild. Er wordt dan ook nog steeds gedaan aan 'roofvogelbestrijding'. Dit houdt in dat er vergiftigd aas in de jachtgebieden wordt gelegd. Vorig jaar werd een natuurgebied bij Deurne nog vergiftigd door leden van een wildbeheereenheid. Daarnaast worden ook de vossen vergiftigd. Ook zijn er nog steeds vangkooitjes voor bunzings en hermelijnen in omloop. Die dieren worden, zoals jagers dat noemen, 'op dieet gezet': een hongerdood dus. Ook is de havikkooi nog steeds in gebruik.

De Flora- en faunawet wordt ook op 'creatieve' wijze omzeild. De Wet verbiedt de jager om binnen driehonderd meter rond de eendenput op de dieren te schieten en ze bij te voeren. Nou kennen eenden een avondtrek. Jagers lokken eenden naar de voerplaatsen. De plaats waar die avond gejaagd wordt, wordt die dag niet gevoerd. De eenden komen gewoontegetrouw toch, worden massaal geschoten en de wet is omzeild. Vorige week zijn in Rosmalen nog jagers gepakt door de Algemene Inspectiedienst, zelfs in het bijzijn van een jachtopziener. Zie hier de ware aard!

Kunt u zeggen hoe jagers reageerden

toen de jacht werd ingeperkt door de Flora- en faunawet? Welke beperkingen deden het meeste pijn?

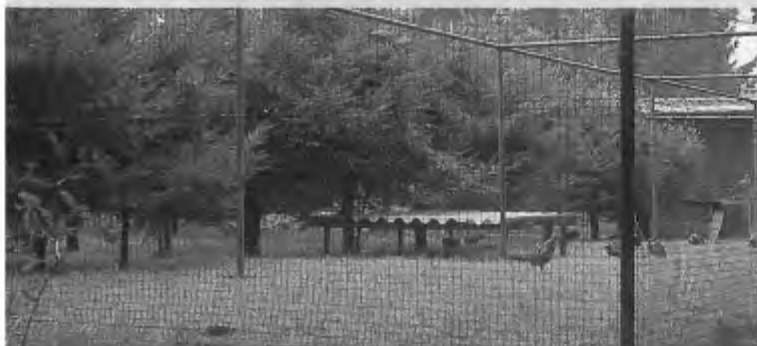
De overheid heeft geen idee wat voor een effect het op de jager heeft om een diersoort wel of niet op de lijst van bejaagbaar wild te zetten. Zodra er een dier op de lijst wordt gezet, wordt het in de ogen van de jager 'de vijand' waarop geschoten mag en dient te worden. Een heel kinderlijke reactie eigenlijk: het staat in de Wet dat er op gejaagd mag worden, maar voor de jager wordt het een kwestie van *moeten*. Zodra een diersoort eraf wordt gehaald, kijk je er als jager niet meer naar om. Zo is dat bij de patrijs ook gegaan.

Nee, de Flora- en faunawet doet veel pijn. Toen de houtsnip (eerder al) werd beschermd, was dat erg(!), want daarmee ontnam men de jager een mooie trofee. Maar natuurlijk is het recente verbod op het bejagen van vossen de jagers een doorn in het oog. Ook het verbod op het uitzetten van fazanten deed pijn (niet dat men daar mee is opgehouden, zoals ik al zei). Waar veel wildbeheereenheden de pest over in hebben is het feit dat de afschotplannen oftewel de faunabeheerplannen openbaar moeten worden gemaakt. In Deurne bijvoorbeeld mag het volgende wildbeheerplan niet meer alleen door jagers worden samengesteld. Het college heeft dat op 13 mei jl. besloten. Wat heeft het een moeite gekost om het zover te krijgen. De faunabeheerplannen stellen overigens niets voor. Als je alleen al bedenkt dat de Wildbeheereenheden, dat zijn gewoon jagersverenigingen, geen pottenkijkers bij de wildtellingen willen hebben, dan kun je je voorstellen dat de openbaarheid van hun plannen verfoeid wordt.

Hoe gaat dat bepalen van het aantal dieren per soort eigenlijk in zijn werk?

Reewildtellingen gaan volgens de methode 'Van Haaften'. Het is een bepaalde formule. Je kunt het echter ook de keukentafelmethode noemen. Als de jagers geen zin hebben het veld in te gaan dan wordt er gewoon aan de keukentafel gekeken hoeveel de telling het jaar daarvoor bedroeg en daar doet men dan, als het bejaagbaar wild betreft, een x aantal bovenop. Vervolgens wordt er een afschotvergunning aangevraagd. Zo gaat dat. De jagers hebben er toch alle belang bij om zoveel mogelijk te kunnen schieten? Als je een daling laat zien, gooi je je eigen glazen in. Het kwalijke bij die wildtellingen is dat onder het mom van 'wij zijn de expert, jullie hebben er geen verstand van, het is ons jachtgebied, wij betalen ervoor' derden worden geweerd bij de tellingen.

Een tijd geleden zei De heer Alfrink (secretaris KNJV) op een, notabene, openbare vergadering in Gilze-Rijen: *'We weten allemaal dat we het doen, maar ik moet in Den Haag iets heel anders vertellen*. Met 'het' bedoelde hij het op grote schaal uitzetten van fazanten. De fazanterieën floreren door deze praktijken (foto: Rob Busser).

Kunt u iets meer vertellen van hoe de KNJV-lobby georganiseerd is? Is uw indruk dat de KNJV in de publiciteit en lobby vanuit de belangen van de fauna opereert of die vanuit het doden van dieren voor de hobby van de jager. Waar strijden die belangen in uw optiek met elkaar.

De KNJV is altijd naarstig op zoek naar BN-ers die als ambassadeur kunnen optreden. Bennie Jolink van Normaal is zo iemand die de KNJV interessant vindt. Daarnaast heeft de KNJV overal poppetjes neergezet op alle bestuurlijke niveaus. Machtige zakenmannen die tevens jager zijn, hebben uiteraard flink wat in de melk te brokkelen bij de lokale en landelijke politiek. Ik maak me daar geen illusies over. En we hebben wat machtige jagers in Nederland: afkomstig uit ondernemingen als bijvoorbeeld AMEV, Philips en C&A. Ook in het parlement heeft de KNJV jagers en jagersvrouwen geposteerd, bijvoorbeeld Wien van den Brink (LPF).

De strategie van de KNJV is zo natuurgericht mogelijk overkomen. Ik kan het weten want ik hanteerde als PR-man dezelfde strategie. Maar zoals ik al vele malen in dit interview aangeef: de jagerslobby is voor de hobby. De belangen van de Nederlandse fauna spelen geen enkele rol. Ik heb in de afgelopen jaren een onderzoekje gehouden onder een paar honderd jagers en ze de vraag gesteld *'Zou je aan wildbeheer blijven doen als je je geweer moest inleveren?'*. Vijfennegentig procent zei *'dan stop ik er onmiddellijk mee'*. Het interesseert vijfennegentig procent van de jagers dus absoluut niet wat je zou kunnen doen om bepaalde diersoorten te beschermen. Het insigne van de KNJV/Jachtopleiding is zeer misleidend: je ziet een man in een jagerstenu met een verrekijker: dit is louter verbloeming van de werkelijkheid. De jager kijkt met zijn geweer.

Welke vorm van jacht kent de meeste bezwaren naar uw mening? En welke de minste?

Waar ik echt voor paste, was het schieten van uitgezette fazanten in de regen. De vogels kunnen dan namelijk niet vliegen en werden allemaal door honden gegrepen. Een gruwelijke vorm van jacht vond ik de jacht op de vossenbouw, als er jonge vossen inzaten.

Is de jacht nodig? Zou de plezierjacht verboden moeten worden?

De jacht is absoluut geen effectief middel om de populatie van onze fauna te beheren. Het geeft de natuur geen kans om haar sterk zelfregulerende vermogen te doen gelden. Maar dat vermogen interesseert de jagers niet, het gaat bij hen helemaal niet om balans in de natuur te brengen: zij willen gewoon schieten. En als de natuur daarop reageert, door tijdelijk te zorgen voor een groter nest of worp van het bejaagde dier, dan zegt de KNJV simpelweg: *'we moeten er meer schieten want er is nog steeds een plaag'*. Ze hebben lak aan eeuwenoude ervaringswijsheden als: *'Schiet geen spreuw, want je krijgt er tien op zijn begrafenis'*.

Wat is populatiebeheer naar uw mening? Wat zou dat in moeten houden? Kunt u een voorbeeld noemen van succesvol populatiebeheer in Nederland.

Populatiebeheer naar mijn mening is: de natuur met rust laten. Eventueel kansen creëren voor diersoorten die het vanwege onze ruimtelijke inrichting moeilijk hebben. Succesvol populatiebeheer van patrijzen is bijvoorbeeld onkruid zaaien in bermen waardoor insecten welig kunnen tieren en patrijzen goede overlevingskansen krijgen en bescherming ondervinden van het struikgewas.

Ik kan mij voorstellen dat er afschot plaatsvindt als de volksgezondheid aantoonbaar gevaar loopt of dat er aantoonbare ernstige wildschade is. Maar ook dan zal het schieten dienen te gebeuren door deskundigen en niet door hobbyisten. Ik geloof echter dat afschot praktisch nooit nodig zal zijn omdat de natuur zelfregulerend is.

Uit opinieonderzoek blijkt dat tachtig procent van de Nederlanders tegen de jacht is. Wat kunnen al deze mensen in de praktijk doen als ze jagers tegenkomen op hun wandeling?

Ik wil in dit interview geen echte gram uitspuwen naar mijn oud collega's. Ik vind het wel goed dat zoveel mogelijk mensen weten hoe het jachtbedrijf in elkaar steekt. Het wordt helaas verdoezeld onder de naam wildbeheer. En dat is een foutieve voorstelling van zaken, waar de politiek ook veel dieper in zou moeten duiken. Als oud-jager krijg je echter te maken met dreigementen als je zegt en schrijft wat er speelt. Je ziet het aan de houding van jagers: als jagers recreanten tegenkomen, stoppen ze onmiddellijk met schieten, niet alleen vanwege de veiligheid. Ik weet van mezelf en van mijn toenmalige 'collega's' dat wij ons ontzettend ongemakkelijk voelden op zo'n moment. Je wordt je pijnlijk bewust van je primitieve driften, die op dat moment de gedachten beheersen. Je voelt je naakt en kwetsbaar. Mijn advies is dan ook aan al die wandelaars: zeg niets, maar blijf staan kijken. Vroeger riepen wandelaars 'moordenaars!': Niet meer doen. Het staren met een minachtende blik is veel kwetsender. Ik vond het vreselijk als ik met een geweer op de schouder recreanten tegenkwam. In Duitsland ben je in veel streken 'Herr Jager', de Man, maar hier word je genegeerd. Men groet je niet eens en dat is vernederend. Ik merk het verschil nu ik met verrekijker en fototoestel door de natuur ga. Het is broodnodig dat de maatschappij de jagers dat gevoel ook geeft. Voor mensen met jachtgeweren is er in de natuur geen plaats. Nu niet en zeker in de toekomst niet.

Mr. Marianne Thieme

Kievitseieren rapen

Ruim vier jaar geleden heeft De Faunabescherming een klacht ingediend bij de Europese Commissie over het rapen van kievitseieren in Nederland en over hoe men omgaat met de Vogelrichtlijn. Naar onze stellige overtuiging voldoet ons land niet aan artikel 9 van de Richtlijn, waarin staat dat het rapen van eieren alleen mag op kleine schaal, onder strikt gecontroleerde omstandigheden en uitsluitend voor wetenschappelijke doeleinden. Iedereen kan eenvoudig vaststellen dat ook nu in Friesland aan geen van deze voorwaarden wordt voldaan. Onder Brusselse dwang heeft Nederland al eerder door middel van een Reparatiewet geprobeerd de ergste problemen op te lossen. Zo werd de handel in kievitseieren verboden. De Flora- en faunawet heeft op papier de regels weer wat strenger gemaakt. Maximaal vijftien eieren mogen er in een seizoen door één persoon worden meegenomen. Hij moet bovendien daarna aan 'nazorg' doen en over een eierzoeckpasje beschikken. Maar zoals al eerder geschreven: deze voorwaarden worden gecontroleerd door de vereniging van eierrapers zélf! In maart zijn wij bij de Brusselse ambtenaren op bezoek geweest om uit te leggen hoe de situatie nu precies in elkaar steekt. Het bleek al snel dat de beslissing, of er wel of niet een procedure van ingebreke-stelling van Nederland zou worden gestart, feitelijk in handen van twee ambtenaren lag: een Nederlandse jurist en een Belgische natuurambtenaar.

Naar het oordeel van juristen mag de zaak dan duidelijk liggen, de Belgische natuurambtenaar bleek er zeer beducht voor, dat de Europese Commissie de zwarte piet toegespeeld zou krijgen. Daar hadden ze beslist geen zin in. Met andere woorden: kennelijk zijn jullie het er in Nederland niet over eens of het nu wel of niet kan en mag en willen jullie ons als scheidsrechter. Daar passen wij voor. En als het in elf van de twaalf provincies niet mag, dan kan je toch zeggen dat het op kleine schaal gebeurt? Kortom, de ambtenaren gaan aan de Europese Commissie voorstellen om de zaak - weliswaar voorlopig! - te seponeren. Heel jammer. Zullen we moeten proberen de Nederlandse rechter zo ver te krijgen dat die inziet dat eierrapen ook volgens de Nederlandse wetgeving niet kan.

Harm Niesen

Schietgraag Malta

Ook Malta treedt straks toe tot de EU. Een landje, waar de jagers alle macht in handen schijnen te hebben. Onder sterke internationale druk is er aan de jachtwetgeving een beetje veranderd, maar in de praktijk trekt niemand zich daar wat van aan. Roofvogels en soorten als grote zilverreiger, flamingo en zwarte ibis zouden niet meer geschoten mogen worden, maar volgens de plaatselijke Nature Trust was het in september weer compleet oorlog. Na een storm probeerden vijfentwintig bruine kiekendieven en vijftien wespndieven op het eiland bij te komen. Toen ze de volgende dag weer probeerden te vertrekken werden er meer dan vijfhonderd schoten op ze afgevuurd... Eén bruine kiekendief stortte pas neer na twintig schoten. Op een andere plaats werden honderd schoten afgevuurd op rustende roofvogels. Een uitgeputte wespndief raakte verscheidene malen het water voor hij met uiterste krachtsinspanning de kust bereikte. Daar werd hij direct doodgeschoten. Tot

de slachtoffers van deze natuurbeheerders hoorden verder visarend, boomvalk, steppenkiekendief, zwarte wouw, flamingo, blauwe reiger, grote zilverreiger en zwarte ibis. Als Malta lid wordt van de EU gaan deze praktijken nog jaren door. Er is voorzien in een vele jaren durende overgangsregeling en dan nog... De kans op een effectieve controle en bestraffing van overtreders lijkt bijzonder klein. De Groene Partij van Malta wil een tweejarig moratorium voor de jacht op het eiland, omdat de politie in de verste verte niet bij machte is de toch al uitzonderlijk ruime wetgeving op het gebied van jacht te handhaven.

Harm Niesen

Vroege Vogels Festival

Op 28 september jl. vierde de VARA in natuurpark Berg en Bos bij Apeldoorn het 25-jarig jubileum van het radio programma Vroege Vogels. Naar aanleiding van dit programma, dat al jaren het best beluisterde programma van Radio-1 is, organiseert de VARA iedere vijf jaar een natuur en milieu manifestatie. Het vijfde lustrum was extra groots opgezet met naast presentaties van Natuur- en milieuorganisaties ook 'groene' reisorganisaties, politieke partijen en allerlei andere organisaties die zich inzetten voor een duurzame samenleving. Om de toch serieuze boodschap wat meer kleur te geven waren amusement in de vorm van cabaret en muziek niet vergeten. Het festival werd daarom opgeluisterd met vele bekende artiesten, waaronder Dolf Jansen en Sieb van der Ploeg. Verder werden er speciale afleveringen verzorgd van bekende TV-programma's als Kassa!, Per seconde wijzer en Het Lagerhuis. Natuurlijk gaf ook De Faunabescherming acte de présence met een speciale attractie: om de bezoekers het gevoel te geven hoe het is om een (bejaagde) vos te zijn, kon men even in de huid van een vos kruipen. Het plaatje dat daar vervolgens van werd geschoten, kon de 'vos' zich als herinnering laten toesturen.

DE BUIT VAN VOS(S)

Op maandag 8 september lazen we de oplossing van alle vossenproblemen, want met de kop 'Pil voor vossen' hebben we natuurlijk wereldnieuws te pakken. Wat is het geval? Op het Australische eiland Phillip krijgen de vossen voortaan een morning after-pil om de groei van de populatie in te dammen. De vossen bedreigen daar namelijk een kolonie dwerg-pinguïns. Volgens een plaatselijke bioloog kan een vos in een nacht wel vijftig pinguïns doden. Dan moet ie echter wel goed doorwerken...

jammer voor de Vereniging Wildbeheer Veluwe als zo'n pil ook voor wilde zwijnen zou worden gebruikt. Zij kunnen dan niet elk jaar een record melden. Dit jaar wist de vereniging hun aantal van vijfduizend zwijnen maar liefst twee keer in de media te krijgen. Begin juli wist de vereniging te melden dat zwijnen een serieuze bedreiging vormen voor de slangen, hagedissen en zelfs voor de vogelstand. Veel gekker kunnen ze het niet maken. Vereniging Wildbeheer Veluwe zegt de geboorte van zwijnen dit jaar te hebben onderschat, dus echt veel verstand hebben ze er niet van! Desalniettemin hebben ze de dieren ook nog eens extra in conditie gebracht door ze duizenden kilo's mais bij te voeren (zie foto). Al met al is het steeds weer een verhaal om oude tijden te doen herleven: drijfjacht is eigenlijk het enige dat ze echt willen. Nee, een pil is voor de zwijnen een prima oplossing, want met zo veel kenners in het veld zijn die vijfduizend zwijnen gemakkelijk aan de pil te krijgen.

De BBC meldde dat popster Pink een woedende brief aan prins William heeft geschreven naar aanleiding van berichten

dat hij in Kenia een diklip, soort antilope, zou hebben gedood. De prins is volgens de Britse media een fan van de zangeres. Hij wilde haar zelfs op zijn verjaardag laten optreden. In een brief aan William vraagt Pink zich af, waarom de prins het dier heeft gedood. *'Wilde je zo je mannelijkheid tonen?'* Je stelt voor dat de prins haar belt als hij suggesties nodig heeft over hoe hij zijn tijd kan verdrijven. Een woordvoerder van William ontkent dat hij een antilope heeft geschoten. Wanneer zullen onze popsterren Prins Willen Alexander een brief sturen met eenzelfde verzoek? Of zal dat niet mogen binnen de (wurg)contracten van onze 'Idols'?

Er staat wel wat te gebeuren in Engeland, want het Lagerhuis heeft met *362 stemmen voor* en *754 stemmen tegen* ingestemd met een totaal verbod op vossenjacht met honden. Een voorstel van de regering-Blair om de jacht aan strikte voorwaarden te binden haalde het niet en werd weg-gestemd. Blair is tegen een absoluut verbod omdat zo iets niet te handhaven is. Er is nog heel wat werk te verzetten aan de andere kant van de Noordzee.

De politie heeft bij Waddinxveen drie stropers betrapt. Of waren het gewoon jagers die de papieren niet goed voor

Duizenden kilo's mais worden jaarlijks over de Veluwe uitgestrooid om wilde zwijnen bij te voeren (foto: DF).

elkaar hadden! Eén van de verdachten, een 54-jarige Boskoper, was wel in het bezit van een jachtakte maar had niet de benodigde documenten voor jagen op duiven. De andere verdachte, een 60-jarige Waddinxvener, bleek niet in het bezit van een jachtakte noch van documenten voor de duivenjacht. Een 14-jarige Waddinxvener, die eveneens in het veld was gezien met een geweer, had het terrein inmiddels verlaten. Hij is later thuis aangehouden. Er zijn die dag drie geweren in beslag genomen.

De Provinciale Zeeuwse Courant van 14 juli meldt het volgende: *jachthond doodt poes*. Op de akkers bij Reuzenhoek heeft zaterdagavond een jachthond een kat doodgebeten.

De eigenaar van de hond uit Zaamslag, die bekend staat als jager, staat een proces-verbaal te wachten. Elly Hamelink, die de politie inschakelde, vertelt wat ze zag: *'Als het nou een ongelukje was geweest... maar de man liet zijn hond zelfs voor de tweede keer los om die kat te pakken. We zogen het beestje door de lucht vliegen.'*

Dagblad Tubantia meldde begin september dat de KNJV op de 'scholendagen' in midden Overijssel met een heuse stand aanwezig zou zijn. Je vraagt je af

of de tegenstanders van de jacht dan ook uitgenodigd zijn. Of zijn de jagers zo slim geweest om de scholen wijs te maken dat ze andersdenkende organisaties beter buiten de deur kunnen houden? Bij de Faunabescherming hebben ze in ieder geval geen uitnodiging ontvangen. Naast de KNJV waren de Jachthonden Vereniging, de valkeniers en Vereniging Het Reewild er wel om de kinderen voor te lichten over hun kant van het verhaal. Wordvoerder Kleinjan van de KNJV meldde desgevraagd dat men 'niets te verbergen had'. Dat kan ik me voorstellen als er geen tegenstanders in de buurt zijn. En wat moet je als woordvoerder ook anders melden? Voor de anti's een tip: Misschien kunnen we er nog iets van leren?

Goed nieuws voor de kraaien in de kerk van Sint Maartensdijk. De provincie Zeeland heeft geen toestemming aan de gemeente gegeven om de kraaien te verstoren. De kraaien zitten in de Hervormde Kerk. Je vraagt je af, wie er nu de vergunning zou hebben aangevraagd, want de gemeente laat weten dat ze deze uitspraak van de provincie wel had verwacht. De Kerk zal dit toch niet zelf op haar geweten hebben? Want als ik het verhaal van de Ark van Noach voor de geest haal....

Als u informatie heeft voor deze rubriek of wilt reageren, kunt u e-mailen naar de redactie van Argus (zie colofon) of schrijven naar Harry Voss, Olieslagershorst 103, 7328 NM Apeldoorn. Bellen mag natuurlijk ook: (055) 534 45 50.

De dwergganzen van Anjum en van de Abtskolk

Van alle in Europa voorkomende ganzen is de dwerggans ongetwijfeld de zeldzaamste én de meest bedreigde. Nog maar enkele decennia geleden overwinterden er in Hongarije en Roemenië vele honderden. Daar is vrijwel niets meer van over. In heel Scandinavië broeden nu naar schatting nog maar zo'n dertig paartjes.... Begin jaren tachtig is in Zweden een project gestart om de populatie dwergganzen te redden. Ja, door jagers.... De gedachte erachter was, dat de jonge dwergganzen zouden moeten leren naar veiliger overwinteringsgebieden te trekken dan Zuidoost-Europa. Naar Nederland bijvoorbeeld. Eieren van dwergganzen liet men in de oorspronkelijke broedgebieden in Zweden uitbroeden door brandganzen. Vervolgens vlogen de jonge ganzen met hun pleegouders mee naar de vooral in ons land gelegen overwinteringsgebieden. Het project had succes. In de loop der jaren zijn steeds grotere aantallen dwergganzen in ons land waar te nemen en daaronder bevinden zich ook veel exemplaren zonder kleuringen. Dat betekent dat de oorspronkelijke projectganzen er in slagen in het wild jongen voort te brengen en deze ook inderdaad naar ons land mee te nemen. In 2000 overleed de grote initiator van het project, Lambert von Essen, en was er bovendien enige twijfel ontstaan over de vraag of de vogels van de uit gevangenschap afkomstige eieren vogels wel gegarandeerd raszuiver zouden zijn. Het project stopte, maar de inmiddels in Zweden geïntroduceerde ganzen blijven het goed doen. Jaarlijks overwinteren nu tot zo'n zeventig vogels op de drie belangrijkste plaatsen in ons land: de omgeving van Anjum in Friesland, de Hoeksche Waard in Zuid-Holland en bij Petten in Noord-Holland. Dit laatste gebied is een paar jaar geleden aangekocht door Staatsbos-beheer, onder andere vanwege het feit dat het een belangrijk overwinteringsgebied voor ganzen is. En wat gebeurt er vervolgens? Staatsbosbeheer verhuurt de jacht in het gebied.... Alleen op hazen en wilde eenden, zeggen ze, die daar in het grasland echter nooit ook maar de minste schade kunnen toebrengen. Maar ook, omdat de jagers dan de overlast van

ganzen door verjaging kunnen bestrijden. Nog afgezien van het feit dat de Flora- en faunawet dat verbiedt, is het gebied daar nu juist voor aangekocht. Resultaat is nu, dat iedereen ontevreden is. Op de jagers na. Staatsbosbeheer heeft eigenlijk spijt maar de jagers hebben uiteraard geen enkele neiging vrijwillig hun net afgesloten contract weer op te zeggen. De boeren beklagen zich over het feit dat bij de jacht op hazen en wilde eenden nu duizenden ganzen uit het gebied van Staatsbosbeheer worden verjaagd. Met het risico dat ze bij hen neerstrijken. En de natuurliefhebbers. Zij dachten te kunnen genieten van de enorme aantallen vogels, maar die worden, vooral vanaf 15 oktober, steeds weer verjaagd en worden daardoor ook steeds schuwer. Niet zonder reden, want enkele jaren geleden werd er nog een geringe dwerggans geschoten. Toen overleg met Staatsbosbeheer op niets was uitgelopen is de Faunabescherming een juridische procedure gestart. Nederland is in het kader van de Habitatrictlijn verplicht belangrijke overwinteringsgebieden van zeldzame vogelsoorten als beschermd natuurgebied aan te wijzen. Daarvoor is nodig dat regelmatig 0,1% van Europese populatie van de dwerggans in het gebied verblijft en dat wordt de laatste jaren gemakkelijk gehaald. En in een Habitatrictlijngebied mag niet gejaagd worden. Zelfs de voorgenomen wetswijziging zal betekenen dat in dit geval de jacht niet verpacht mag worden. Onze klacht heeft bij het Ministerie van LNV geen gehoor gevonden. Het ministerie is niet van plan het gebied aan te wijzen, omdat ze vinden dat de Dwerggans geen van nature in Nederland voorkomende soort is. Ze zouden allemaal afkomstig zijn van herintroductie en bovendien wellicht ook nog genetisch vervuild. Terwijl bekend is dat ieder jaar kleine aantallen naar ons land komen, ook al toen er van het hele project nog geen sprake was. En dat die genetische vervuiling alleen maar een vermoeden is: op geen enkele wijze zijn de projectganzen te onderscheiden van soortgenoten met uitsluitend wilde voorouders. Juridisch zijn ze allemaal gelijk en heeft het ministerie geen poot om op te staan. Althans, tot die conclusie zal de rechter hopelijk binnen afzien-

bare termijn komen. Vogelliefhebbers maken dan ook geen enkel verschil tussen dwergganzen van verschillende herkomst. En kunnen dat ook niet maken. Het is een spectaculaire soort, die niet eenvoudig tussen andere ganzen te ontdekken is. Over de opwinding die de dwerggans bij vogelliefhebbers te weeg kan brengen, en over het wel en wee van de vogels in hun broedgebied, hun overwinteringsgebied en onderweg, is een bijzonder aardig boek verschenen: De dwergganzen van Anjum. Met heel veel tekeningen en aquarellen van Erik van Ommen en verhalen vol sfeer van ganzenkenner Gerard Ouweneel. Het enthousiasme voor deze bijzondere vogelsoort én voor het Zweedse project straalt van ieder bladzijde af. Het boek telt 112 pagina's, kost €24,95 en is uitgegeven door de KNNV. Wrag is wel dat de mede-auteur van het voorwoord dezelfde is die het ministerie van LNV heeft geadviseerd alle dwergganzen in Nederland als niet-beschermwaardige, geïntroduceerde vogels te beschouwen. En het schieten op ganzen in beperkte mate weer toe te staan. Het boek zelf is één pleidooi om de laatste dwergganzen iedere mogelijke bescherming te bieden.

Harm Niesen

Dringend beroep op de Raad van State

Geen landelijke vrijstelling voor jacht op vossen

Minister Veerman handelt in strijd met Flora- en faunawet

Op pagina 8 kon u al lezen dat de minister van LNV van plan is om kraaien en kauwen op de landelijke vrijstellingslijst te plaatsen, waardoor ze weer het hele jaar door 'bejaagbaar' zijn. Dat zelfde lot wacht - als het aan deze minister ligt - ook de vos. De afgelopen maanden hebben verschillende rechters de door een aantal provincies vastgestelde aanwijzingen voor het schieten van vossen geschorst omdat ze in strijd zijn met de Flora- en faunawet. De Faunabescherming meent dan ook dat er voor het vogelvrij verklaren van de vos geen enkele legitimatie is en dat de minister de letter én de geest van de Flora- en faunawet geweld aan doet als hij zijn voornemen om de vos weer 'bejaagbaar' te maken ten uitvoer zou brengen. In onderstaand persbericht legt De Faunabescherming uit waarom ze de minister in een brandbrief vraagt af te zien van dit voornemen.

Persbericht

De rechtbank te Arnhem heeft op verzoek van De Faunabescherming de door de provincie Gelderland vastgestelde aanwijzing om vossen te schieten geschorst. Eerder schorsten rechtbanken in Drenthe, Flevoland, Utrecht en Noord-Holland soortgelijke aanwijzingen omdat onvoldoende was aangetoond dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen predatie door vossen en de achteruitgang van weidevogels. Nu inmiddels in vijf provincies is komen vast te staan dat het voorgenomen! overheidsbeleid in strijd met de Flora- en faunawet is, heeft De Faunabescherming in een brandbrief aan de Raad van State en minister Veerman gevraagd de aantasting van de werking en uitvoering van de Flora- en faunawet definitief een halt toe te roepen. Het kan en mag niet zo zijn dat een maatschappelijke organisatie in alle provincies genoodzaakt wordt onwettig beleid voor de rechter te brengen, zonder dat de overheid daaraan consequenties verbindt.

De Faunabescherming heeft zich in een brandbrief gewend tot de Raad van State naar aanleiding van het voornemen tot wetwijziging waarmee de vos opnieuw in heel Nederland vogelvrij wordt verklaard.

In haar brief toont De Faunabescherming aan dat het voornemen in strijd is met eerder geformuleerd overheidsbeleid, met de wens van diverse provincies en in strijd met de wet op basis van een groot aantal rechterlijke uitspraken.

Het voornemen van minister Veerman (LNV) om de vos op een landelijke vrijstellingslijst te plaatsen ligt op dit moment voor advies bij de Raad van State.

Lang voor het inwerkingtreden van de Flora- en faunawet werd in jagerskringen de hetze tegen hun concurrent de vos stevig opgevoerd. In de media regende het klachten over de vermeende wandaden van Nederlands grootste roofdier zoals stelen van kippen, doden van schapen en verspreiden van ernstige ziekten. Deze onbewezen klachten konden steeds eenvoudig worden ontzenuwd. Eén aantijging inzake de vos was nog niet beproefd

namelijk de achteruitgang van de weidevogels. Het argument om de vos nu in heel Nederland vogelvrij te verklaren is dat deze diersoort 'schade aan fauna' en dan met name weidevogels zou veroorzaken, waarbij 'predatie' (het doden van in het wild levende dieren door roofdieren) wordt bedoeld.

Recente uitspraken van het ministerie van LNV staan haaks op het beleid dat minister Veerman nu onder invloed van de jagerslobby in de Tweede Kamer en op initiatief van het CDA voorstaat. Zo werd door de ambtsvoorganger van minister Veerman aangegeven dat predatie een natuurlijk verschijnsel is, dat de vos niet op grote schaal schade aan fauna aanricht en het daarom onterecht zou zijn om in het hele land en gedurende het gehele jaar bejaging van de vos toe te staan.

Maar ook minister Veerman zelf schreef recent in een brief aan de Tweede Kamer dat predatie door vossen aan weidevogels een lokaal probleem is dat lokaal en planmatig kan worden aangepakt. Op basis van de huidige wetgeving kunnen provincies namelijk ontheffingen verlenen om vossen te doden indien de noodzaak deugdelijk is onderbouwd. Ingrijpen in een natuurlijk proces vereist wel een zorgvuldige afweging, aldus de minister. Daarbij moet het oorzakelijk verband worden aangetoond tussen aanwezigheid van vossen en achteruitgang van weidevogels.

Om te onderzoeken of predatie door vossen wel of niet als een probleem moet worden beschouwd wordt op dit moment een grootschalig en langjarig wetenschappelijk onderzoek verricht. In de tussenrapportage geven de onderzoekers zelf aan dat predatie door vossen op dit moment niet als belangrijkste oorzaak kan worden aangewezen.

Ondanks dit gebrek aan bewijs hebben verschillende provincies de afgelopen periode toch in strijd met de wettelijke voorschriften toestemming verleend om vossen te doden.

In de Flora- en faunawet staat de bescherming van dieren centraal. Het is daarom onbegrijpelijk dat minister Veerman nu, onder druk van een meerderheid van de huidige Tweede Kamer die zich nauwelijks met het lange wetgevingstraject van deze wet heeft bemoeid, gelet op zijn eerdere uitspraken en het nog lopende onderzoek voorstelt om de vos landelijk vogelvrij te verklaren.

Om die reden doet De Faunabescherming een zeer dringend beroep op de Raad van State om de minister te adviseren de vos niet op de landelijke vrijstellingslijst te plaatsen.

Redactie

Het voornemen om de vos op een landelijke vrijstellingslijst te plaatsen ligt op dit moment voor advies bij de Raad van State. De Faunabescherming heeft de Raad dringend verzocht de minister negatief te adviseren (foto: Geurt Besselink).

Waddenzee eindelijk beschermd?

De Waddenzee is ons grootste natuurgebied en op grond van de Natuurbeschermingswet aangewezen als natuurmonument. Tevens is de Waddenzee aangemerkt als speciale beschermingszone in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Dat zou moeten betekenen dat de Waddenzee het best beschermde gebied van Nederland is. Niets is echter minder waar. Er worden tot op heden door de rijksoverheid allerlei schadelijke activiteiten in de Waddenzee toegelaten die op grond van deze beschermde status al lang verboden hadden moeten worden, zoals militaire oefeningen en de mechanische kokkelvisserij. En ook de discussie over andere schadelijke activiteiten, zoals het boren naar gas, wordt op gezette tijden gevoerd.

Het is de discussie rond de schelpdiervisserij die de heftigste reacties oproept en waarbij de verschillende belangenorganisaties, te weten de voltallige natuurbescherming enerzijds en de kokkelvisserij anderzijds, lijnrecht tegenover elkaar staan. Dat werd tien jaar geleden ook door het ministerie van Landbouw geconstateerd en toen werd besloten om het beleid met betrekking tot de commerciële schelpdiervisserij in de Waddenzee na tien jaar te evalueren. Op basis van de tussentijdse evaluatie van vijf jaar geleden werd het beleid op enkele punten bijgesteld, maar de schelpdiervisserij werd gewoon voortgezet. Dit jaar (15 oktober) verschijnt het eindrapport van deze evaluatie (het EVA2-rapport), waaraan vele wetenschappers hebben meegewerkt en waarin alle wetenschappelijke literatuur en onderzoek, dat de laatste jaren is uitgevoerd, wordt samengevat.

Uit de inmiddels gepubliceerde wetenschappelijke onderzoeken blijkt dat de mechanische kokkelvisserij een langdurig negatief effect heeft op het ecosysteem. Bovendien zijn de afgelopen jaren tijdens de wintermaanden regelmatig grote hoeveelheden vogels, met name eidereenden en scholeksters, gestorven als gevolg van voedselgebrek. Uit onderzoek naar deze vogelsterfte is gebleken dat de mechanische kokkelvisserij daarbij een grote rol speelt. In het natuurbeschermingsrecht is het voorzorgsbeginsel een belangrijk uitgangspunt. Dat betekent dat bij twijfel over de schadelijke effecten van een bepaalde handeling deze handeling moet worden verboden. In dit geval is er zelfs geen twijfel maar bestaat er zekerheid over de schadelijkheid van de mechanische kokkelvisserij. Op grond van het

natuurbeschermingsrecht had het ministerie van Landbouw de schelpdiervisserij dus nu al moeten verbieden. In plaats daarvan heeft het ministerie, onder druk van de machtige visserijsector die nauwe banden heeft met VVD en CDA, besloten het voorzorgsbeginsel te negeren en elk jaar opnieuw vergunning te verlenen voor de schelpdiervisserij. Deze houding van de regering werkt door tot in de Raad van State. Zelfs rechters bij de Raad van State (met een VVD- of CDA-achtergrond) hebben in het verleden alle verzoeken van de kokkelsector, om de schorsende werking van de bezwaren tegen deze vergunningen op te heffen, gehonoreerd. Op deze manier wordt bewust het risico genomen dat de natuur in dit unieke gebied onherstelbaar wordt beschadigd. De minister, gesteund door de Raad van State, stelt echter dat het gaat om de uitvoering van het beleid en dat dit beleid op grond van de evaluatie zonnig zal worden aangepast!

Op basis van uitgelekte informatie uit dit EVA2-rapport blijkt dat de conclusie, dat de mechanische kokkelvisserij onverenigbaar is met de bescherming van de Waddenzee, onvermijdelijk is. Het ministerie wil echter, voordat zij de conclusies van het rapport omzet in beleid, hierover nog een brede maatschappelijke discussie laten voeren. Daarvoor zijn in oktober en november een aantal inspraakbijeenkomsten gepland. De resultaten van deze dagen spelen een belangrijke rol bij het ontwikkelen van het nieuwe beleid. Uiteindelijk zal de Tweede Kamer begin 2004 een besluit nemen over de toekomst van de schelpdiervisserij in de Waddenzee. Om ervoor de zorgen dat de Tweede Kamer weet wat de bevolking vindt van de schelpdiervisserij is het belangrijk dat zoveel mogelijk mensen deze inspraakbijeenkomsten bezoeken.

Datum

Plaats

Zaterdag 25 oktober:	Yerseke (Zeeland)
Zaterdag 1 november:	Franeker (Friesland)
Zaterdag 15 november:	Texel (Noord-Holland)
Zaterdag 29 november:	Groningen

Voor (verplichte) opgave en meer informatie zie de website van het ministerie van LNV op www.eva2.nl

Alle maatregelen om het unieke natuurgebied van de Waddenzee te behouden zijn zinloos als er niet heel snel een einde komt aan de mechanische kokkelvisserij (foto: Rob Busser).